

Gledališče

Friedrich Dürrenmatt: Fiziki Mestno gledališče ljubljansko

★★★★★

Za prej burleskno karikaturen kot satirično zajedljiv ter shrljivo streznjevalen uvod v novo leto so na velikem odru MGL uprizorili znamenito groteskno komedijo *Fiziki* (*Die Physiker*, 1962) švicarskega klasika minulega stoletja Friedricha Dürrenmatta. Prevod Maile Golob, ki je doživel slovito slovensko praižvedbo leta 1963 v Drami SNG v režiji Andreja Hienga, je za najnovejšo oživitev posodobila Mojca Kranjc, ob sodelovanju dramaturginje Alenke Klabus Vesel in lektorice Maje Cerar pa ga je na oder v ostrih potezah karikaturne stilizacije in sploščitve postavil režiser Boris Kobal. *Fiziki* so bili v šestdesetih letih prejšnjega stoletja, na vrhuncu obdobja hladne vojne med tedanjima velesilama ter medijsko razbeljenega strahu pred atomsko katastrofo, nadvse bistroumen in posmehljiv odziv velikega umetnika in intelektualca na zlorabe v svetovni znanosti, medicini in politiki. Luksuzna švicarska zasebna psihiatrična bolnišnica, v kateri se znajdejo trije vrhunski znanstveniki, fiziki, z zamenljivimi in zmuzljivimi identitetami, je sprva videti kot njihovo varno zatočišče pred »norostjo« zunanjega sveta. Ko pa vsi trije »bolniki« postanejo storilci zločinov nad medicinskimi sestrami in ko začutijo lovke tajnih služb ter interesov velesil neposredno na svojih ramenih, se izkaže, da idilične oaze svobode ni. Ves svet je ena sama umobolnica

ca – kaznilnica, nad katero vladajo demoni hladne vojne in kopičenja atomskega orožja. In v tak dvoumen prostor zane-marjene umobolnice in kaznilnice, ki le z bledimi ostanki in sledovi daje slutiti, da je to nekdanja bila luksuzna aristokratska graščina z umetniškimi poslikavami in plastikami (scenografka je Urša Vidic), je postavljena tudi današnja oživitev *Fizikov*. Toda če se v izvorniku igra konča s pat položajem za vse tri fizike – varovance, ki bodo ujetniki psihiatričnega zavoda in svojih iger identitet do smrti, se tokrat Möbiusovega prelomnega odkritja, ki naj bi ga avtor preventivno zažgal, koristolovsko polasti voditeljica zavoda in z njim pomembno okrepi ter razširi svojo oblast. Voditeljica da oba odposlanca tajnih služb med fiziki likvidirati, Möbiusu pa omogoči izhod v svet, v katerem bo poslej kot predstavnica zmagovitega brezdušnega kapitala (za)vladala ona, dr. Mathilde von Zahnd, kot poslednja predstavnica svojega aristokratskega rodu in brezsramna uresničevalka moči kapitala. Fizik

Möbius, ki je von Zahndovi in njenim nehote omogočil novo stopnjo pri izkoriščanju in manipulaciji sveta, bo sicer po najnovejši interpretaciji preživel, a nemara le v svetu religije (kot svetopisemski kralj Salomon) ali umetnosti (kot Chaplinov klovnovski Potepuh), kar pomeni daleč zunaj interesnega območja kapitala. K socialni, poklicni in značajski stilizaciji protagonistov je s kostumi prispeval Andrej Vrhovnik, k dvoumnosti prostora in rafiniranemu prepletanju prizorišča z avditorijem pa z lučnimi učinki oblikovalec svetlobe Andrej Koležnik. Uporabljeni odlomki violinskih skladb Beethovna, Bacha in Kreislerja (na traku jih zaigrata violinistka Jelena Ždrale in pianist Jan Sever) posameznim prizorom burleskne karikaturnosti dodajajo pelin tragikomičnosti in groteske. V nosilni vlogi grbave »jalove gospodične« dr. Mathilde von Zahnd je Bernarda Oman tragikomično poosebila sprevrženost in deformiranost nezadoščene ter do vseh sovražne naslednice nekdanje aristokracije, ki nadomešča odso-

tnost ljubezni in užitka s surovo močjo in brezobzirno oblastjo. Tri klovnovski zmuzljive postave njej podrejenih fizikov – norcev – žrtev so s komedijantsko virtuoznostjo in strogo mero značajsko izmojstrili Boris Ostan (Möbius), Uroš Smolej (Beutler alias Newton) in Gašper Tič (Ernesti alias Einstein). Jedko karikaturu kriminalističnega inšpektorja Voša (in vase zaverovanega policijsko-pravosodnega sistema) je burleskno izrisal Jurij Drevensek.

SLAVKO PEZDIR